

Comenius
University

Design: Nicák

100 YEARS OF EVANGELICAL THEOLOGICAL EDUCATION IN SLOVAKIA

Comenius University

Evangelical Lutheran Theological Faculty

Bratislava | Slovakia

OCTOBER 23-25, 2019

100 YEARS OF EVANGELICAL THEOLOGICAL EDUCATION IN SLOVAKIA

**Evangelical Lutheran Theological Faculty
Comenius University in Bratislava**

October 23 – 25, 2019

Organiser

Dávid Benka

Radoslav Hanus

Milan Jurík

Maroš Nicák

Katarína Valčová

Conference Stewards

Ondrej Baranec

Adriána Belanji Biela

Ivan Belanji

Ruth Chmeľovská

Simona Kapitáňová

Michaela Miklášová

Samuel Sabol

Under the auspices of the Rector of the Comenius University in Bratislava

This Conference is supported by the Slovak Zion Synod (ELCA)

Contents

Program of the Conference	7
Info and Contacts	15
Arrival: City map	16
Notes	17

Comenius University
in Bratislava (1919)

Archive of the CU

WiFi: konferencia/ password: EbfKonf2011

facebook.com/EBF.UK

www.fevth.uniba.sk

ANNUAIRE
DE L'UNIVERSITÉ KOMENSKÝ
POUR
LES CINQ PREMIÈRES ANNÉES
1919-1924

BRATISLAVA / MCMXXV

ÉDITÉ PAR LE SÉNAT DE L'UNIVERSITÉ KOMENSKÝ
IMPRIMERIE DE L'ÉTAT, PRAGUE
(TCHÉCOSLOVAQUIE)

"I went to Prague for indices printed in the state printer and transported them to Bratislava by night express, where the next day the registration was to begin."

"Our university was born out of love, not hunger."

Prof. Kristián Hynek (1879-1960), the first rector of the Comenius University in Bratislava

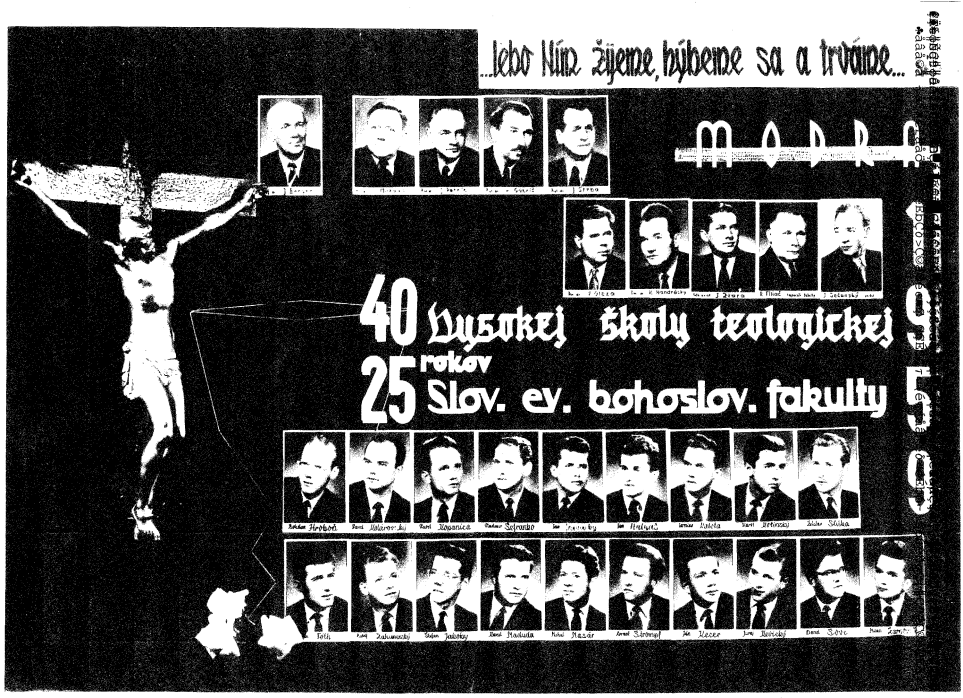

Martin Niemöller (1892-1984) - Award of honorary doctorate in the Aula of the Comenius University (1956)

Academic ceremony of the Slovak Evangelical Lutheran Theological Faculty (1964)

Graduation photographs of students during the communist regime, Modra (1959)

"We are drawn into the service of the spirit, and therefore we must go through the path of life of thorns."

Ľudovít Štúr (1815-1856)

Politician, Poet, Philosopher, Linguist, Teacher, Publisher and Journalist with Lutheran background. Leader of the Slovak national revival and author of the Slovak language standard.

Speakers

Batka , Ľubomír	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Barnbrock , Christoph	Lutheran Theological Seminary Oberursel, Germany
Benka , Dávid	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Čapek , Filip	Charles University in Prague, Czech Republic
David , Philipp	Justus Liebig University Gießen, Germany
Dehn , Ulrich	University of Hamburg, Germany
Deibl , Jakob H.	University of Vienna, Austria
Filo , Július	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Fitschen , Klaus	Leipzig University, Germany
Gažík , Peter	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Halama , Ota	Charles University in Prague, Czech Republic
Heimgartner , Martin	Martin Luther University of Halle-Wittenberg, Germany
Janowski , Bernd	Eberhard Karls University of Tübingen, Germany
Jurík , Milan	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Laine , Tuija	University of Helsinki, Finland
Leistner , Patrick	University of Vienna, Austria
Nonnenmacher , Burkhard	Eberhard Karls University of Tübingen, Germany
Pačmár , Radim	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Pivková , Zuzana	University of Prešov, Slovakia
Rammelt , Claudia	Ruhr-University Bochum, Germany
Rothgangel , Martin	University of Vienna, Austria
Sabol , Samuel	Comenius University in Bratislava, Slovakia
Schorch , Stefan	Martin Luther University of Halle-Wittenberg, Germany
Schwarz , Hans	University of Regensburg, Germany
Schwarz , Karl	University of Vienna, Austria
Štefan , Jan	Charles University in Prague, Czech Republic
Tamcke , Martin	Georg August University of Göttingen, Germany
Valčová , Katarína	Comenius University, Bratislava
Vogel , Lothar	Waldensian Faculty of Theology in Rome, Italy

100 YEARS OF EVANGELICAL THEOLOGICAL EDUCATION IN SLOVAKIA

PROGRAM OF THE CONFERENCE

14:00-17:00 REGISTRATION AT THE ELTF CU

17:00 SOLEMN ACADEMY ON THE OCCASION OF THE 100 YEARS OF THE EVANGELICAL THEOLOGICAL EDUCATION IN SLOVAKIA

19:30 RECEPTION

Konventná 11, Bratislava

Bartókova 8, Bratislava

Wednesday

23th

October 2019

Slovensko a kultúra.

Z rúkopisu

† Dra **JÁNA LAJČIAKA**,
ev. a. v. farára na Boci,

sostavil:

SAM. ŠT. OSUSKÝ,
theol. prof. v Bratislave.

Vydala:

Slov. ev. a. v. Theol. Akademia v Bratislave.

MYJAVA.

TLAČOU KNÍHTLAČIARNE DANIELA PAŽICKÉHO

— 1920. —

The most important philosophical work of Dr. Ján Lajčiak (1875-1918) "Slovakia and Culture", ed. prof. Samuel Š. Osuský (Myjava: Slovak Ev. Theological Academy in Bratislava, 1920).

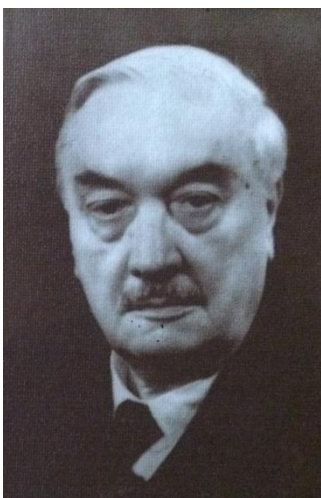
prof. Július Bodnár (1870-1935) – First Dean of the Slovak Evangelical Lutheran Theological Faculty (1919-1921)

prof. Ján R. Kvačala (1862-1934) – Founder of Comeniology

prof. Samuel Š. Osuský (1888-1975) – Holder of the Order of Tomáš Garrigue Masaryk, 2nd Class

prof. Ján Bakoš (1890-1967) – Founder of modern Slovak Oriental Studies

right prof. Karol Gábriš (1919-1998) – re-discoverer of the Greek manuscript of the four Gospels (10th C.) – Codex Maurocordatianus (Bratislava)

Section I.

Room: Aula

09:00	SCHWARZ, HANS (<i>Regensburg</i>) : Notwendigkeit und Grenzen einer slowakischen lutherischen Theologie
09:30	TAMCKE, MARTIN (<i>Göttingen</i>) : Dem Leben dienlich: Theologie als Dienst am Menschen: Ein Versuch zu einer allgemeinen Positionsbestimmung
10:00	COFFEE BREAK
10:30	NONNENMACHER, BURKHARD (<i>Tübingen</i>) : Systematic Theology after Kant
11:00	DAVID, PHILIPP (<i>Gießen</i>) : Pluralität und Ambiguität: Zum Projekt einer aufgeklärten Religionstheologie
11:30	HEIMGARTNER, MARTIN (<i>Halle</i>) : Gleichheit, Freiheit, Gerechtigkeit und Menschenwürde: Theologie im Angesicht des politisch-ökonomischen Neoliberalismus
12:00	LUNCH
13:30	RAMMELT, CLAUDIA (<i>Bochum</i>) : Begegnung in der Glokalität: Migrationskirchen als Thema für die Theologie
14:00	VALČOVÁ, KATARÍNA (<i>Bratislava</i>) : Religious literature as a possible tool for keeping spirituality and faith (a case study of immigrants from Slovakia to Canada)
14:30	FILO, JÚLIUS (<i>Bratislava</i>) : Die theologische Ausbildung als eine Reaktion auf die wechselnde missionarische Herausforderungen und Möglichkeiten
15:00	COFFEE BREAK
15:30	VOGEL, LOTHAR (<i>Rome</i>) : Amt und Ordination im Denken Martin Luthers
16:00	LAINÉ, TUJJA (<i>Helsinki</i>) : Bishop Johannes Gezelius the elder as an Educator and Publisher in the 17th Century Turku
16:30	LEISTNER, PATRICK (<i>Vienna</i>) : Der Diskurs über das Abendmahl um 1800

Section II.

Room: P1

09:00		- aula -
09:30		- aula -
10:00		COFFEE BREAK
10:30		PAČMÁR, RADIM (Bratislava) : Ján Kvačala v kontexte dobového evanjelického teologického vzdelávania na Slovensku
11:00		GAŽÍK, PETER (Bratislava) : Spoločensko-politické a ekonomické pozadie zápasu o teologickú fakultu v Bratislave v 20.-30. rokoch 20. stor.
11:30		PIVKOVÁ, ZUZANA (Prešov) : Stav evanjelického a. v. ľudového školstva na Slovensku v medzivojnovom období a vyučovanie evanjelického náboženstva
12:00		LUNCH
13:30		Jurík, Milan (Bratislava) : Rozvoj teologického vzdelávania a vedeckej práce v rokoch 1934 - 1945 na Slovenskej evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave
14:00		ŠTEFAN, JAN (Praha) : Non scholae sed vitae discimus. Theologické vzdelání pro 21. století
14:30		HALAMA, OTA (Praha) : Reakce českých evangelíků na vznik Evangelické fakulty v Bratislavě
15:00		COFFEE BREAK
15:30		SABOL, SAMUEL (Bratislava) : Spoved' v spiritualite slovenských evanjelikov a jej aktuálnosť v súčasnom teologickom diskurze ev. cirkvi
17:15-17:45	DE	Präsentation des Sammelbandes - Zwischen Dorpat, Pressburg und Wien: Ján Kvačala und die Anfänge der Jablonski-Forschung in Ostmitteleuropa um 1900 (Hrsg. Joachim Bahlcke und Karl W. Schwarz, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2018).

CIRKEVNÉ LISTY

Časopis venovaný záujmom cirkve evanjelickej a. v.

Vychodia 15. každého mesiaca na dvoch hárkoch. — Predplatná cena na celý rok 15 kor., na pol roka 7-50 korún.

Čo si žiada cirkev evanjelická a. vyz. pred rozlukou, pri rozluke a po rozluke so štátom.

Haberman, minister školstva a národnej osvety, svolal na deň 2. októbra do Prahy poradu v otázke rozluky cirkve a štátu. Povolani boli zastupitelia všetkých vierovyznaní v republike, i všetkých duchovných smerov, áno i poverenci jednotlivých strán politických, zastúpených v Národnom shromaždení v Prahe. Boli pozvani i obaja vládni referenti v cirkevných veciach v Bratislave, Simkovic a K. A. Medvecký. Za klub slovenských vyslancov v Prahe boli vyslať Vladimír Čobrda a K. A. Medvecký. Nás, slovenských evanjelikov, muselo sa trapne dotknúť, že naša evanjelická cirkev na Slovensku nebola na poradu povolaná. Preto bol požiadaný Vladimír Čobrda, aby sa na porade proti tomuto obidieniu cirkve našej uhradil. On to i urobil a výsledok bol, že minister ubezpečil, že sa to nestalo úmyslné a sľúbil, že už na najbližšiu poradu povolí za cirkve evanjelickú na Slovensku tých, ktorí mu ako zástupcovia budú oznámení.

Porada rozišla sa s tým vyslovením, aby zástupcovia cirkvi a na prvej porade zastúpených telies a smerov označili svoje stanovisko v otázke rozluky cirkve a štátu. Na základe podatých mienok bude sa ďalej rokovať a uzavierať.

Aby tedy o tejto veci porokovali a stanovisko zaujali, mienku vyslovili, farári liptovskí sišli sa dňa 20. októbra na poradu do Mikulaša. Tu najprv brat Vl. Čobrda rozpovedal priebeh pražskej porady 2. októbra a za tým brat pribylinský Martin Rázus prečítal nasledujúcu úvahu.

Rozluke cirkvi od štátu je a stane sa ešte viac jednou z najväznejších vecí nášho verejného života. Rozumné usporiadanie pomeru diktuje zrovna životný záujem jak cirkvi — tak i štátneho organizmu. Mnohí berú vec na ľahko a riešili by otázku pár ostrými paragrafmi. Títo však zväčša zabúdajú na nekonečne jemnú spleť korenkov, ktorými sa živi naše spoločenstvo. Korene cirkve a štátu sa do istej miery spleťajú, ani korene dvoch vedľa seba

16

Cirkevné listy (Church letters) from 1919 on the separation of church and state, and the ceremonial opening of the faculty

Award of honorary doctorate (1985)

left prof. Ján Michalko (1912-1990) — Dean and Bishop of the Evangelical Lutheran Church in Slovakia;

right prof. Karol Gábriš (1919-1998) — Dean of the Slovak Evangelical Lutheran Theological Faculty

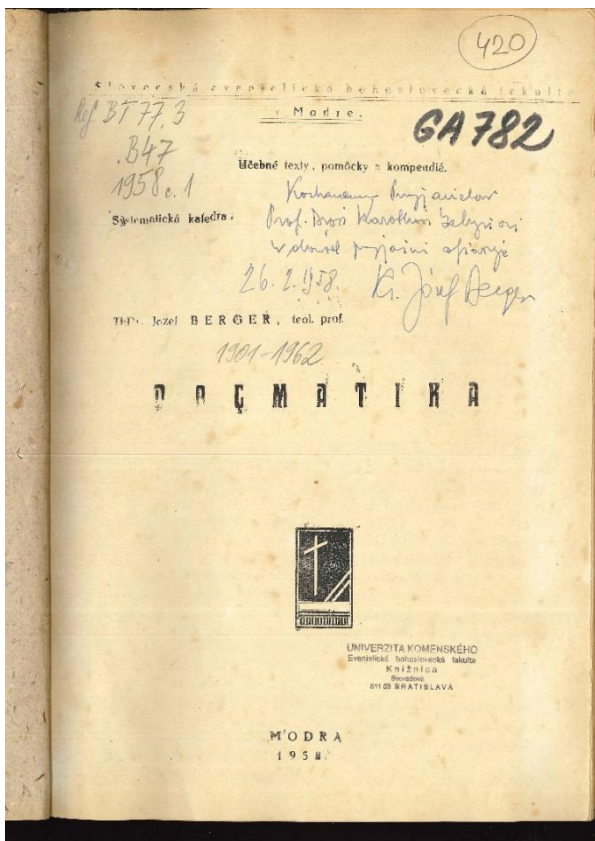
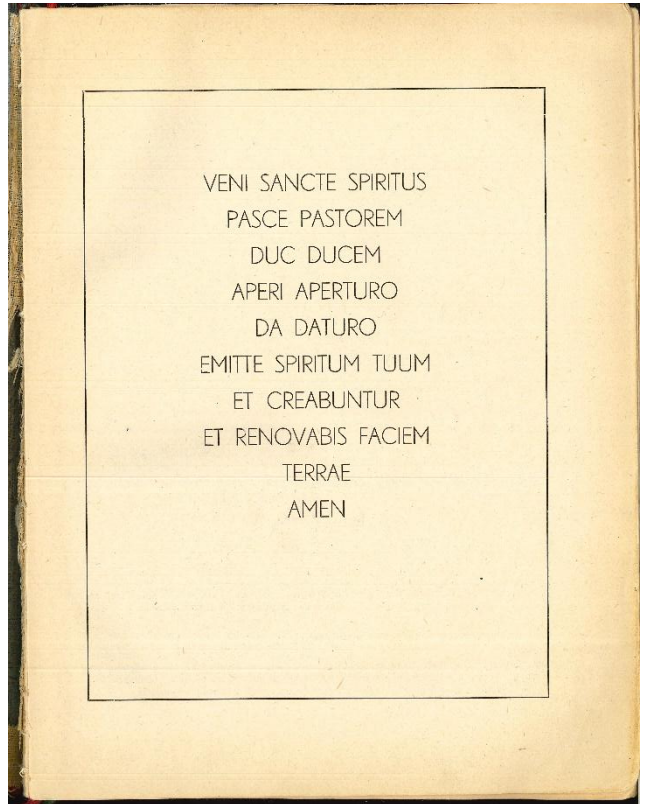
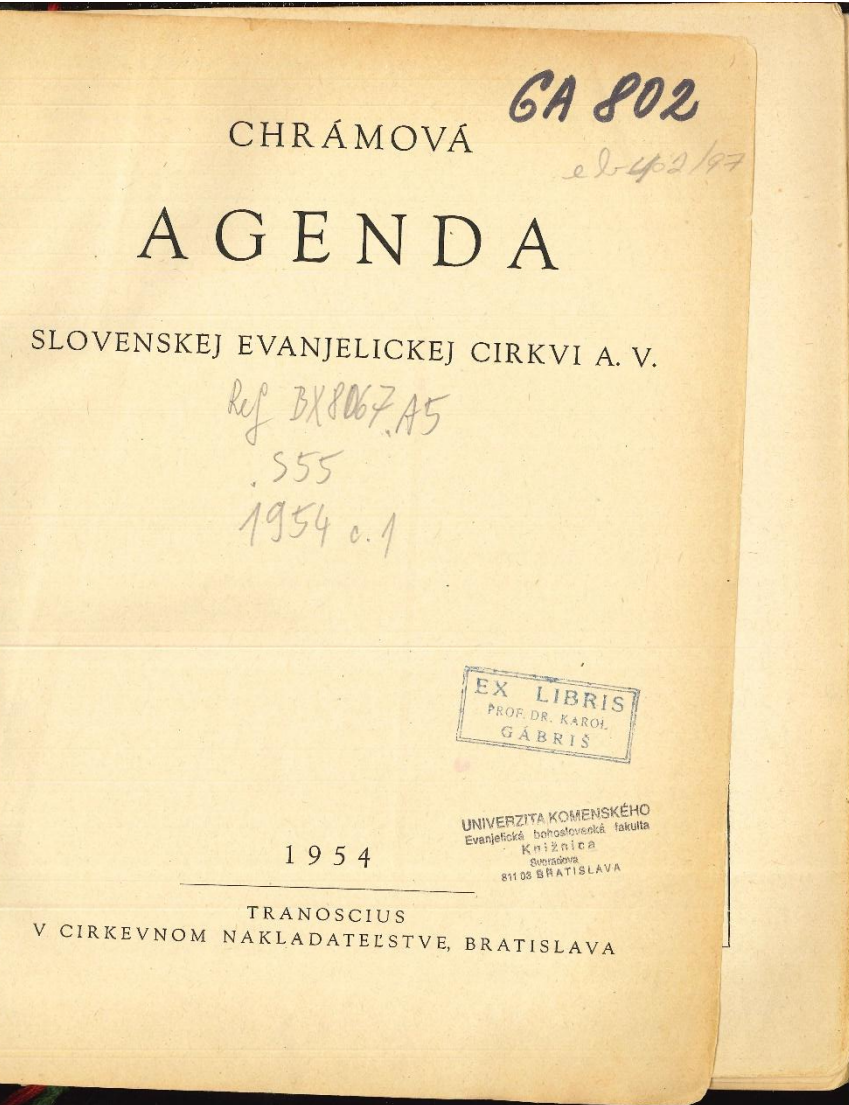

Award of honorary doctorate in the Small Evangelical Church in Bratislava (1984)

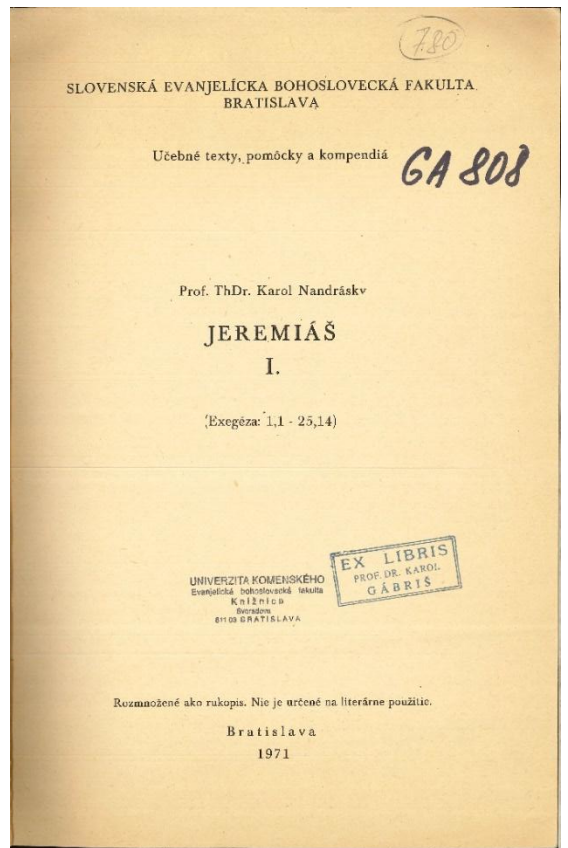
left Student with the scepter, Ivan Elko (today's General Bishop of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia)

Textbook of Dogmatics, Prof. Jozef Berger (1958)

Textbook of Exegesis - Jeremiah, Prof. Karol Nandrásky (1971)

Room: Aula

09:00	ČAPEK, FILIP (<i>Prague</i>) : Veritas Hebraica versus Sola Scriptura
09:30	SCHORCH, STEFAN (<i>Halle</i>) : Sola scriptura? Die Diskussionen homosexueller Partnerschaften in evangelischen Kirchen Deutschlands aus alttestamentlicher Sicht
10:00	COFFEE BREAK
10:30	JANOWSKI, BERND (<i>Tübingen</i>) : Was ist der Mensch, dass du seiner gedenkst? Psalm 8 als Grundtext alttestamentlicher Anthropologie
11:00	BENKA, DÁVID (<i>Bratislava</i>) : Ján Lajčiak and His Slovak Translation of the Book of Psalms (1904)
11:30	SCHWARZ, KARL (<i>Vienna</i>) : Ján Kvačala und sein Beitrag zur europäischen Geistes- und Kulturgeschichte
12:00	LUNCH
13:30	ROTHGANGEL, MARTIN (<i>Vienna</i>) : Religionsunterricht in den Visegrad-Staaten
14:00	DEHN, ULRICH (<i>Hamburg</i>) : Theologie und theologische Ausbildung im Kontext von europäischer Ökumene und religiöser Pluralität aus Hamburger Sicht
14:30	FITSCHEN, KLAUS (<i>Leipzig</i>) : The importance of the academic discipline Contemporary Church History for the Church today
15:00	COFFEE BREAK
15:30	DEIBL, JAKOB (<i>Vienna</i>) : 1919-2019: What the Catholic Church has learned from Protestant Churches in terms of Sacred Architecture
16:00	CHRISTOPH BARNBROCK (<i>Oberursel</i>) : Der Beitrag lutherischer Theologie für europäische Gesellschaften im 21. Jahrhundert
16:30	BATKA, ĽUBOMÍR (<i>Bratislava</i>) : Von der Wissenschaftlichkeit der Theologie, Theologizität des Glaubens und Glaubenswürdigkeit der Wissenschaft

INFO AND CONTACTS

CASH

UniCredit Bank (Hurbanovo nám. 1)

VÚB (Poštová 1)

Tatra Banka (Hodžovo nám. 3)

Raiffeisen Bank (Europea)

PUBLIC TRANSPORT

1 ticket (15 min.) – 0,70€/ (60 min.) – 1,20€

<http://imhd.sk/ba/public-transport>

or stealth SMS; No. 1140 (40 min.) – 1€

TAXI

Bolt / Uber/ Hopin

fun taxi: 00421/905 916 777; 00421/905 316 111

hello taxi: 00421/ 948 216 321; 00421/ 904 216 321

HOSPITAL BRATISLAVA OLD TOWN

Mickiewiczova 13, Bratislava

Trolleybus: 207/ bus stop Mickiewiczova

(Direction City Centre)

EMERGENCY CALL

112

EMERGENCY MEDICAL SERVICE

155

FIRE DEPARTMENT

150

POLICE

158

CONTACT

Evangelical Lutheran Theological Faculty, Comenius University
Bartókova 8
811 02 Bratislava, Slovakia

00421-2-206 67 180/ 00421-2-206 67 181
sd@fevth.uniba.sk

SK40 8180 0000 0070 0016 4023

ARRIVAL: CITY MAP

Evangelical Lutheran Theological Faculty CU, Bartókova 8, 811 02 Bratislava, Slovakia

GPS : 48.1521081388,17.08591818809998

- from the “**Bratislava hlavná stanica**” [Bratislava Train Station]: Take **bus No. 93** to “**Hodžovo námestie**” (Hodžovo Square, 2nd bus stop), then turn left in the pedestrian underpass and use the staircase to get to trolleybus stop which is located near the presidential palace. Then take **trolleybus No. 207** or **203** and get off at the trolleybus stop “**Červený kríž**” [Red Cross] (hotel Albrecht, request stop). Cross the crossroads to the “Slávičie údolie” street. Then walk down the hill for approximately 5 minutes until you reach the intersection with the Bartókova Street and then turn right. Now you should be able to see the ELTF CU’s main entrance, dominated by a blue tower. **The main entrance is not used by the public**, therefore proceed to the faculty’s courtyard and use the entrance with the reception.

- from the city center: At the “Hodžovo námestie” [Hodžovo Square], take trolleybus **No. 207** or **203** and get off at the trolleybus stop “**Červený kríž**” [Red Cross] (hotel Albrecht, request stop).

Tel.: 00421-2-206 67 180; Fax: 00421-2-62 80 39 51

www.fevth.uniba.sk

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

A series of 20 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing.

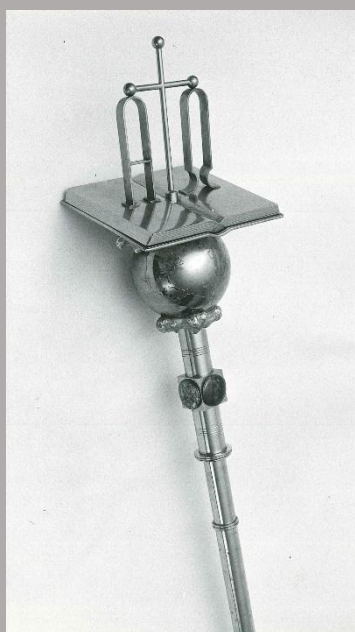

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing or drawing.

EVANGELICAL LUTHERAN THEOLOGICAL FACULTY
COMENIUS UNIVERSITY
BRATISLAVA
SLOVAKIA
2019 ©